

DOAMNA LIMBII ROMÂNE: MIOARA AVRAM

Tatiana LUCHIAN

La 4 februarie curent, se împlinesc 90 de ani de la nașterea celei supranumite „Doamna Limbii Române” și calificată drept „nume de referință în lingvistica română contemporană” – Mioara Avram. E pe drept cuvânt așa, activitatea sa demonstrând-o cu prisosință. Îi aducem un omagiu prin reevocarea vieții și activității domniei sale.

Mioara Avram s-a născut la 4 februarie 1932, la Tulcea, în familia ofițerului Nicolae și a profesoarei de limba română Măndița (n. Caraman), numele la naștere fiindu-i Grigorescu. În 1949, a absolvit liceul din Tulcea. Și-a urmat studiile la Facultatea de Filologie, specialitatea Limba și literatura română a Universității din București, unde își ia licența în 1953. Profesori i-au fost lingviști de renume, precum Alexandru Rosetti, Iorgu Iordan, Alexandru Graur, Ion Coteanu, Boris Cazacu ș.a.

În 1955 își începe doctoratul. În 1959, la doar 27 de ani, susține teza de doctor în filologie în cadrul Institutului de Lingvistică al Academiei Române, cu tema „Evoluția subordonării circumstanțiale cu elemente conjuncționale în limba română”, conducător fiindu-i reputatul Iorgu Iordan.

Sursa foto: <https://bit.ly/3E60DAR>

În ceea ce privește activitatea, aceasta i-a fost mereu legată de Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” al Academiei Române, aici începându-și cariera, activând toată viața, și aici sfârșind-o, lucrând până în ultima zi a vieții. Fiind studentă încă, în 1951, a fost angajată la Institut, la început în funcția de preparator. A avansat succesiv în posturi: cercetător (1953), cercetător ajutor (1958), cercetător principal (1960), șef al Sectorului de gramatică (1963), cercetător principal I și șef de sector (1990). S-a pensionat în 1999, dar s-a reangajat cu jumătate de normă în calitate de cercetător principal și șef al Sectorului de gramatică.

În paralel, a desfășurat și activitate didactică, în principal, la Universitatea din București. Astfel, a fost: asistent la Facultatea de Filologie a Universității (1954-1956), lector la Institutul Pedagogic „Maxim Gorki” (1961-1963), apoi lector la Facultatea de Filologie a Universității din București (1963-1967). Din 1969, este conducător de doctorate. A avut gradul științifico-didactic de profesor universitar.

A efectuat stagii de documentare în străinătate: URSS (1965), Cehoslovacia (1966), Franța (1969, 1973). A participat, având comunicări, la conferințe științifice internaționale din România: al X-lea Congres Internațional al Lingviștilor, București, 1967; al XII-lea Congres Internațional de Lingvistică și Filologie Romanică, București, 1968; Colocviul Internațional „Eugen Coșeriu”, Iași, 1992; Colocviul Internațional „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca, 1998. A luat parte și la întruniri științifice din străinătate – congrese și colocvii științifice de lingvistică și filologie romanică, onomastică, românistică: Napoli – 1974; Trier – 1983, 1986; Berlin – 1987; Sofia – 1990; Viena – 1993; Regensburg – 1990; Paris – 1991; Tutzing/München – 1993, Palermo – 1995.

A realizat emisiuni de cultivare a limbii române la Radio București și Televiziunea Română, precum „Odă limbii române”, „Răspundem ascultătorilor”, „Ghidul radiofonic *În lumea cuvintelor*”.

S-a stins din viață la 12 iulie 2004.

Mioara Avram s-a impus în domenii de cercetare științifică, precum: gramatică, formarea cuvintelor, ortografie, ortoepie, cultivarea limbii, lexicologie, stilistică, dialectologie, romanistică, sociolingvistică ș.a. Este autoare a circa zece volume și a peste 200 de articole. A publicat articole și studii în reviste și culegeri de specialitate din mai multe țări.

Prima lucrare a reputei lingviste este cea tipărită pe baza tezei de doctor, în 1960, numită, ca și teza, *Evoluția subordonării circumstanțiale cu elemente conjuncționale în limba română*, o cercetare importantă, de înaltă erudiție, în domeniul sintaxei istorice, pentru care, în același an, i s-a acordat Premiul „B.P. Hasdeu” al Academiei Române.

Au urmat alte lucrări, câteva dintre ele cunoscând reediții: *Sinteze de limba română* (1981); *Gramatica pentru toți* (ediția I, 1986; ediția a II-a, 1997; 2001), o binecunoscută lucrare de sinteză, care se adresează atât publicului larg, cât și unuia avizat, rămânând a fi cea mai valoroasă gramatică descriptivă și normativă a limbii române, care a suplinit vreme îndelungată o ediție academică; *Probleme ale exprimării corecte* (1987), *Ortografia pentru toți. 30 de dificultăți* (ediția I, 1990; ediția a II-a, 1997), lucrare ce adună îndelungatele sale preocupări pentru pronunțarea și scrierea corectă a cuvintelor; *Anglicismele în limba română actuală* (1997), preocupare din ultimii ani pentru dinamica accentuată a lexicului neologic, a influenței limbii engleze asupra vocabularului românesc; *Cuvintele limbii române – între corect și incorect* (2001). Post-mortem, în 2005, a apărut volumul *Studii de morfologie a limbii române*, pregătit de autoare în iarna-primăvara anului 2004. Plecând în neființă în mijlocul verii, nu a mai putut să se bucure de apariția cărții. Lucrarea conține 30 de articole scrise între anii 1958-2004, prezentate la diverse congrese, colocvii, simpozioane științifice. Mai detaliat despre lucrarea amintită, despre relația cu familia de savanți Avram, despre atitudini și impresii ale autorului față de activitatea cercetătoarei a consemnat regretatul Vlad Pohilă în articolul pe care l-a numit foarte sugestiv – *Ultima carte a Mioarei Avram (Studii de morfologie a limbii române. – București: Editura Academiei Române, 2005)* – și l-a publicat în revista *BiblioPolis* din 2006, nr 3. Tot post-mortem, în 2007, a apărut lucrarea *Studii de sintaxă a limbii române*. Cele două volume aparute după plecarea din viață a Mioarei Avram, au fost publicate de Academia Română, ca înaltă prețuire adusă de către instituția unde a activat toată viața.

Câteva dintre lucrări au fost scrise în colaborare: *Crestomație romanică* (în colaborare cu Nicolae Danila, în 3 vol., 1962-1968); *Formarea cuvintelor în limba română* (în colaborare cu Al. Graur, 3 vol., 1970, 1978, 1989); *May We Introduce the Romanian Language to You?* (în colaborare cu Marius Sala, 2000), o preocupare din

ultimii ani pentru cei ce vor să înțeleagă sau să învețe limba română; *Faceți cunoștință cu limba română* (în colaborare cu Marius Sala, 2001); *Connaissez-vous le roumain?* (în colaborare cu Marius Sala, 2001).

A participat la întocmirea câtorva lucrări colective, care au un loc aparte în lingvistica românească: *Gramatica limbii române* (vol. I, 1954, pentru care a primit în același an Premiul de Stat; vol. II, 1963), *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română* (5 vol., 1959-1969), *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (redactor-responsabil; 1982, reeditat în 1989), *Enciclopedia limbilor romanice* (1989), *Gramatica uzuală a limbii române* (Chișinău, 2001; redactor responsabil, împreună cu acad. Silviu Berejan ș.a.).

Ea însăși a fost documentată și inclusă în *Dicționar de lingviști și filologi români* (București, Editura Albatros, 1978).

La parte activă la discuțiile referitoare la modificarea unor reguli ortografice, fiind împotriva hotărârii Academiei Române din 31 ianuarie 1991 de a efectua o reformă ortografică, prin care să se revină la folosirea literei *â* în interiorul cuvintelor și la forma verbului *a fi* scrisă cu *u* („sunt”, „suntem”, „sunteți” în loc de „sînt”, „sîntem”, „sînteți”), modificare numită de M. Avram „diversiunea *â*”.

A avut o relație aparte cu Republica Moldova. Începând cu anul 1990, a participat la o serie de conferințe, colocvii, simpozioane, prelegeri, la Chișinău, ținând de popularizarea limbii române: probleme de gramatică și ortografie, istoria, cultivarea limbii etc., ceea ce au făcut puțini lingviști români. A scris prefețele unor lucrări de referință semnate de autori basarabeni, a publicat articole în periodicele de specialitate de la noi. În vara anului 1990, împreună cu alți colegi de la București, a ținut la Chișinău cursuri de limba română pentru profesorii din școlile din Republica Moldova.

A fost membru al unor foruri științifice din țară: Societatea Română de Lingvistică (din 1993 – președinte), Societatea Română

A avut o relație aparte cu Republica Moldova. Începând cu anul 1990, a participat la o serie de conferințe, colocvii, simpozioane, prelegeri, la Chișinău, ținând de popularizarea limbii române: probleme de gramatică și ortografie, istoria, cultivarea limbii etc., ceea ce au făcut puțini lingviști români. A scris prefețele unor lucrări de referință semnate de autori basarabeni, a publicat articole în periodicele de specialitate de la noi.

de Lingvistică Romanică, Societatea de Științe Filologice (membru de onoare), Comisia de Cultivare a Limbii. A făcut parte și din structuri internaționale: Société de Linguistique Romane; Realiter – Reseau Panlatin de Terminologie. A fost membru de onoare al

Societății „Limba noastră cea română” din Chișinău.

Mioara Avram este savantul care a muncit întreaga viață cu dedicație în glia lingvisticii românești, lăsând posterității brazde mănoase în chip de studii, emisiuni radio și TV, comunicări, activitate didactică, toate de importanță majoră.

A fost inclusă, în calitate de membru, în comitetele de redacție ale revistelor de specialitate: *Studii și cercetări lingvistice* (din 1955), *Revue roumaine de linguistique* (din 1963; din 1988 – redactor responsabil adjunct), *Limba și literatură* (1965-1971 și din 1977),

Limba română (București, din 1978; din 1993 – redactor responsabil adjunct).

Membru în comisii de admitere și de examinare la doctorat, referent oficial în comisii de susținere a unor teze de doctor la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” și la Universitatea din București. A acordat asistență științifică Institutului de Lingvistică din Chișinău (actualmente Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al MEC). A fost referent invitat la susținerea unei teze de doctor la Universitatea din Lund (Suedia) și a alteia la Universitatea „Kliment Ohridski” din Sofia (Bulgaria). Autoare a mai multor referate pentru acordarea unor titluri științifice onorifice la Universitatea „Al. I. Cuza” (Iași) și la Universitatea „Ștefan cel Mare” (Suceava); expert în Comisia GAR (Granturile Academiei Române) – filologie.

A avut câteva distincții: Premiul de Stat, clasa II (colectiv), 1953; Premiul „B.P. Hasdeu” al Academiei Române (1960); Ordinul Muncii clasa a III-a (1963); Premiul revistei *Flacăra* pentru lingvistică (1990).

Mioara Avram este savantul care a muncit întreaga viață cu dedicație în glia lingvisticii românești, lăsând posterității brazde mănoase în chip de studii, emisiuni radio și TV, comunicări, activitate didactică, toate de importanță majoră. Altfel spus, „distinsa savantă a fost, este și va rămâne peste ani și ani un pilon de bază al lingvisticii românești” (T. Cotelnic).

Referințe bibliografice:

1. CHELARU-MURARUS, Oana. Mioara Avram – In memoriam. In: *Observator cultural* [online]. 2004, 20 iul. [citată 13.04.2022]. Disponibil: <https://www.observatorcultural.ro/articol/mioara-avram-in-memori-am-2/>
2. COTELNIC, Teodor. In memoriam. Ne-a înțeles, ne-a ajutat: (Mioara Avram: 85 de ani de la naștere). In: *Philologia*. 2017, nr. 3-4 (291-292), pp. 131-136.
3. CRISTEA, Irina Andreea, BĂDULESCU, Marina. *O personalitate pezi: lingvista Mioara Avram* [online] [citată 13.04.2022]. Disponibil: <https://www.agerpres.ro/documentare/2019/07/12/o-personalitate-pe-zi-lingvista-mioara-avram--340301>
4. POHILĂ, Vlad. Mioara Avram. In: *Limba română* [online]. 2002, nr. 1-3 [citată 13.04.2022]. Disponibil: <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2873>
5. POHILĂ, Vlad. Ultima carte a Mioarei Avram: Studii de morfologie a limbii române. București: Editura Academiei Române, 2005. In: *BiblioPolis*. 2006, vol. 19, nr. 3, pp. 86-89; [online] [citată 13.04.2022]. Disponibil: – <http://bibliopolis.hasdeu.md/index.php?bpa=1470>